

УДК 821.161.2–94.09

Т. Ю. Черкашина,

кандидат філологічних наук, доцент

(Луганський національний університет імені Тараса Шевченка)

tati1009@mail.ru

МЕМУАРНА, АВТОБІОГРАФІЧНА, МЕМУАРНО-АВТОБІОГРАФІЧНА ПРОЗА: ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Статтю присвячено розглядові термінологічної системи мемуарної, автобіографічної, мемуарно-автобіографічної прози. Проаналізовано найуживаніші у вітчизняній літературознавчій науці терміни, що використовуються для жанрово-видового позначення творів цих підвидів документального письма, як-от: "мемуари", "мемуаристика", "автобіографія", "автобіографістика", "спогади", "саможиттєпис", "мемуарно-автобіографічна проза" та інші. Запропоновано більш точні терміни для уникнення можливої термінологічної плутанини.

Ключові слова: мемуари, автобіографія, автобіографічні мемуари, мемуарна автобіографія, автобіографіка, мета жанр.

Постановка проблеми. Вітчизняна мемуаристика є одним із найбільш досліджуваних видів документальної літератури. Її вивченням займаються літературознавці, мовознавці, педагоги, історики, етнографи, культурологи та ін. До уваги науковців береться, передусім, змістова складова, яка є політематичною й багатоаспектною. Опис важливих суспільно-політичних, громадсько значущих, культурно-мистецьких, літературних і т. ін. подій, особливості виховання й навчання, специфіка повсякденно-побутового, родинного життя, народні звичаї й обряди, мовно-діалектологічне багатство спогадових творів, – палітра зацікавлень учених є доволі широкою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Не так уже й багато українських дослідників звертається до внутрішньо-типологічної диференціації мемуарних творів, до розгляду їх форми, поетикальних властивостей (дивись з цього приводу праці О. Галича [1; 2], Т. Гажі [3], О. Скаріної [4] та ін.), однак типовим є дослідження мемуаристики як видового (відносно документалістики) поняття, що складається з низки усталених жанрів, як-от: мемуари, літературний портрет, автокоментар, щоденник, лист і т. ін., а отже йдеться про виокремлення загальновидових і жанрових характеристик. При цьому, не завжди враховується той факт, що мемуаристика як вид документальної літератури складається з чотирьох структурно-типологічних підвидів – власне мемуаристики, автобіографіки, діаристики та епістолярію тощо. І якщо винесення діаристики та епістолярію в окремі відгалуження спогадової літератури є вже усталеною в українському літературознавстві традицією – питання викликає лише факт віднесеності діаристики до пласту мемуарної літератури через наявність у цих текстах умовної ретроспекції, викликаній невеликою темпоральною дистанцією між часом відбуття події і її письмовою фіксацією (на що вказують Є. Заварзіна [5], К. Танчин [6] та ін.) та питання віднесення епістолярію до масиву документальної прози (про що говорить М. Федунь [7]), то виокремлення українськими літературознавцями власне автобіографічного пласту літератури із загального масиву мемуарної літератури в самостійний структурно-типологічний різновид відбувається дуже непослідовно. Як правило, у працях вітчизняних науковців автобіографіка або розглядається як суб'єктний тип мемуарів (зокрема в працях О. Галича [1; 2], Т. Гажі [3] та ін.), з чим можна погодитися за певних умов, або взагалі не ідентифікується із загального потоку мемуарної літератури (як наприклад, у розвідках М. Федунь [7], Н. Мажари [8] та ін.), що є не завжди правомірним. Чи не найбільшою проблемою, на яку раз у раз вказують у своїх працях вітчизняні науковці (зокрема, А. Цяпа [9; 10], Н. Колошук [11; 12], Л. Сучкова [13] та ін.), є відсутність сталого термінологічного апарата, не лише відносно автобіографічного письма, а й мемуарного та документального, складовою яких є автобіографіка.

Саме тому **метою нашої статті** є спроба виокремлення й аналізу сучасних термінів на позначення сукупності мемуарних, автобіографічних і мемуарно-автобіографічних творів.

Виклад основного матеріалу. Однією з основних проблем досліджуваної теми є те, що і сьогодні ми не маємо єдиної думки щодо того, що варто розуміти під терміном "автобіографія", через що доволі поширеним явищем в українській літературознавчій практиці залишається не завжди правомірна підміна цього терміна термінами "мемуари", "художні мемуари", "спогади", "автобіографічний роман", "автобіографічна повість" і таке інше.

Не у всіх дослідженнях враховується те, що в українській літературознавчій науці, термін "автобіографія" може позначати і видове (сукупність творів автобіографічного характеру), і жанрове поняття. Зокрема, якщо звернутися до видового поняття, то в значенні "сукупність творів автобіографічного характеру" зазвичай використовуються терміни "автобіографія", автобіографічні твори", "автобіографістика" тощо. Однак, на наше переконання, більш доречним буде розмежування термінів "автобіографістика", на позначення масиву історико-літературних і теоретичних розвідок,

присвячених вивченню різноманітних проблем автобіографічного письма; і "автобіографіка" – сукупність документальних, художньо-документальних і художніх автобіографічних творів (за принципом диференціації термінів "біографістика" і "біографіка", запропонованим В. Чишком для біографічної літератури теоретичного і художнього характеру [14]). Синонімічними щодо терміна "автобіографіка" ми вважаємо, що можна використовувати терміни "автобіографічна література" й "автобіографічне письмо". Для позначення загального масиву прозових документальних, художньо-документальних і художніх автобіографічних творів логічним є вживання терміна "автобіографічна проза".

У роботах вітчизняних дослідників можна зустріти також застосування термінів "мемуари", "спогади", "спогадова література", "спогадальна література" як абсолютних синонімів до термінів "автобіографія" і "автобіографічна література". Проте, цю співзаміну, на нашу думку, не завжди можна робити, оскільки поняття "мемуари", "спогади", "спогадова література", "спогадальна література" є ширшими за поняття "автобіографія" і "автобіографічна література", і в більшості випадків вони позначають загальний масив творів літератури особистого спогаду, що включає в себе не лише автобіографіку, а й власне мемуаристику, діаристику та епістолярій, тому важко погодитися із думкою тих дослідників, які вважають, що співзаміна термінів "автобіографія" і "мемуари" є загалом сприйнятливою для творів літератури особистого спогаду лише через те, що в мемуарах доволі часто присутні автобіографічні елементи, а в автобіографіях – мемуарні. Насправді мемуарне й автобіографічне тісно переплетене у всіх без винятку різновидах літератури особистого спогаду – і в мемуаристиці, і в автобіографіці, і в діаристиці, і в епістолярії, саме тому, на нашу думку, їх виділення в окремі види спогадової літератури базується не тільки на різнобічному синтезі мемуарного й автобіографічного, а й через низку специфічних структурно-типологічних ознак, про які ми вже писали в нашій статті, присвяченій системі документальної літератури [15].

Одна зі спроб розширити українську термінологічну базу за рахунок уведення терміна "саможиттєпис" на позначення "термінологічного утворення, що може охопити як автобіографію, так і мемуари, спогади чи щоденник" [10] належить А. Цяпі, однак цей термін, на нашу думку, потребує певної смислової кореляції. Як абсолютний синонім до загальновживаного терміна "автобіографія" він є цілковито сприйнятливим, проте використання його на позначення сукупності спогадових творів різних видів (як-от мемуарних, автобіографічних і щоденникових), як на цьому наполягає дослідник, є термінологічно неправомірним, оскільки далеко не всі спогадові твори (скажімо літературні портрети чи некрологи) є саможиттєписними.

Ще одним терміном, яким активно послуговуються сучасні вітчизняні літературознавці при аналізі мемуарної, автобіографічної та мемуарно-автобіографічної літератури є термін "метажанр", який може використовуватися в кількох смислових значеннях. З одного боку, йдеться про сукупність різновидових, різножанрових творів, об'єднаних за типологічним і тематичним принципами. І в цьому випадку термін "метажанр" постає синонімічним до термінів "мемуарна література", "автобіографічна література" і тому подібне. Зокрема, у цьому сенсі, автобіографічний метажанр репрезентують автобіографічна поема, автобіографія, автобіографічна повість, автобіографічна драма і таке інше. Згідно з іншим, більш уживаним на сучасному етапі, потрактуванням терміна, термін "метажанр" позначає синтезований багатожанровий твір, який поєднує у своїй структурі різні види документального чи художнього письма. І саме в цьому контексті доволі часто синонімічним до цього терміна виступає термін "мемуарно-автобіографічна література". Серед прикладів метажанрових спогадових творів дослідники називають "Книгу споминів" М. Коцюбинської, "Homo feriens" І. Жиленко, "Спогади і роздуми на фінішній прямій", "Не окремо взяте життя" І. Дзюби та ін., тобто ті твори, в яких органічно поєднуються різні види літературної творчості – мемуари, автобіографії, щоденники, листи, поезії, новели, афоризми і таке інше.

Доволі непослідовним у вітчизняному літературознавстві є використання термінів "мемуарно-автобіографічна література" й "мемуарно-автобіографічна проза", які в роботах сучасних науковців вживаються в кількох смислових значеннях. По-перше, йдеться про доволі поширений синтезований термін, перша частина якого, так само як і у випадку з термінами "мемуарно-історична", "мемуарно-біографічна", "мемуарно-щоденникова", "мемуарно-епістолярна" література / проза, вказує на приналежність відповідних творів до загального масиву мемуарної літератури, а друга є індикатором основного предмету чи форми авторської оповіді, як наприклад, у розвідках Т. Бовсунівської [16], Г. Шевців [17] та ін. Тим самим термін "мемуарно-автобіографічна література / проза" трактується як спогад про історію власного життя, на відміну від терміна "мемуарно-біографічна література", що позначає спомини про життя й діяльність інших людей, з якими автора зводила доля. З іншого боку, мемуарно-автобіографічними називаються твори, в яких, за словами Г. Маслюченко, "відбулося взаємопроникнення жанрів" [18: 12] мемуарів й автобіографії, тобто мова йде про синтезовані твори, в яких вільно співіснують мемуарна (історія доби, історія життя сучасників) й автобіографічна (історія персонального життя автора) складові, тобто йдеться про ті твори, які сучасні українські літературознавці схильні називати метажанровими. Л. Касян пропонує використовувати в цьому сенсі термін "автобіографічно-мемуарний дискурс" [19], до якого дослідниця відносить "Книгу споминів"

М. Коцюбинської, "Homo feriens" І. Жиленко та інші твори, які Г. Маслюченко, у свою чергу, визначає як художні мемуари [18], Т. Гажа – як роман [3], С. Сіверська – як автобіографію з елементами мемуаристики [20] і т. п. Ці розбіжності, на нашу думку, можна пояснити тим, що дослідники не завжди враховують той факт, що мемуарно-автобіографічна проза є неоднорідною за своєю суттю, а отже при використанні терміна "мемуарно-автобіографічний твір" може йтися про різні групи текстів.

У цьому контексті ми пропонуємо введення термінів "автобіографічні мемуари" та "мемуарна автобіографія". Під терміном "автобіографічні мемуари" ми розуміємо мемуарно-автобіографічні твори, в яких основним є відтворення характеру своєї доби, опис найважливіших подій, свідком або учасником яких автор був особисто, при цьому паралельно виписується життєпис мемуариста, в якому головну увагу приділяється його особистим здобуткам у суспільно-політичній, громадсько значущій чи професійній сферах. Нерідко ці твори являють собою справжню енциклопедію історичного, суспільно-політичного, культурного, громадського, релігійного, світського, літературного, мистецького та ін. життя країни певної доби, енциклопедією "людинознавчих істин" тієї чи іншої епохи, створену крізь призму індивідуального авторського існування, зважаючи на це деякі науковці називають їх "підсумковою книгою життя".

Серед прикладів автобіографічних мемуарів можна назвати "Спомини з мого життя" О. Барвінського, "Спогади" Є. Чикаленка, "Про давнє минуле" Д. Дорошенка, "Зустрічі і прощання" Г. Костюка та ін. На позначення сукупності цих творів, ми вважаємо за доцільне використання терміна "автобіографічна мемуаристика".

Мемуарна автобіографія (за іншою термінологією об'єктна, або екстравертивна), у свою чергу, орієнтується на опис зовнішньо-подієвого боку авторського життя, і цим вона відрізняється від психоавтобіографії (за іншою термінологією суб'єктивної, або інтровертивної), яка ревізує внутрішній світ автора. У мемуарних автобіографіях на першому місці знаходиться особиста доля автобіографа, його зростання та розвиток як політика, науковця, громадського чи культурного діяча, літератора, журналіста і т. ін. Суспільне (епоха, важливі події, в яких брав участь чи мав можливість спостерігати, видатні люди, яких знав особисто та ін.) в мемуарній автобіографії постає лише широким контекстуальним тлом, яке увиразнює особисті досягнення та кар'єрні зрушення автора. Прикладами творів цієї групи є "Автобіографія" Д. Багалія, "Моє життя" І. Огієнка, "Мені 70" В. Кубійовича, "Про час, про себе і людей" М. Кочергана та ін. Об'єднавчим відносно цих творів ми пропонуємо термін "мемуарна автобіографіка".

Таким чином, звертаючись до пласту літератури особистого спогаду, ми схильні говорити про те, що є власне мемуарні твори, складовою яких можуть бути автобіографічні мемуари, в яких головним предметом авторської оповіді є дослідження власної життєвої долі, здійснене на широкому контекстуальному тлі; а є автобіографічні твори, частиною яких є мемуарна автобіографіка, під якою ми розуміємо автобіографічні твори, в яких автор, здебільшого, описує зовнішню сторону свого життя.

Висновки. Отже, навіть на сучасному етапі ми говоримо про невиробленість вітчизняного понятійно-термінологічного апарату відносно мемуарної, автобіографічної, мемуарно-автобіографічної прози, внаслідок чого ми маємо численні термінологічні розбіжності при літературознавчому аналізі творів літератури особистого спогаду, саме тому подальша розробка даної тематики є перспективною, а її результати допоможуть стабілізувати українську термінологічну базу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Галич О. А. Українська письменницька мемуаристика : природа, еволюція, поетика : [монографія] / О. А. Галич. – К. : КДПУ ім. О. М. Горького, 1991. – 217 с.
2. Галич О. А. Українська документалістика на зламі тисячоліть : специфіка, генеза, перспективи : [монографія] / О. А. Галич. – Луганськ : Знання, 2001. – 246 с.
3. Гажа Т. П. Українська літературна мемуаристика другої половини ХХ століття : становлення об'єктного і суб'єктного типів : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 / Тетяна Павлівна Гажа. – Харків, 2005. – 220 с.
4. Скарніна О. Ю. Особистісне і документальне в мемуарній і біографічній прозі (на матеріалі української літератури кінця ХХ ст.) : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.06 / Олена Юріївна Скарніна. – Луганськ, 2006. – 212 арк.
5. Заварзіна Є. В. "Щоденник" (1911–1925) Володимира Винниченка : авторська свідомість та літературний контекст : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.01.01 "Українська література" / Є. В. Заварзіна. – Харків, 2008. – 19 с.
6. Танчин К. Я. Щоденник як форма самовираження письменника : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.01.06 "Теорія літератури" / К. Я. Танчин. – Тернопіль, 2005. – 20 с.
7. Федунь М. Р. Вітчизняна мемуаристика в Західній Україні першої половини ХХ століття : історичні тенденції, жанрова специфіка, поетика : [монографія] / М. Р. Федунь. – Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені В. Стефаника, 2010. – 452 с.
8. Мажара Н. С. Інтерпретація мемуарів : жанр чи метажанр / Н. С. Мажара // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2010. – № 4 (191). – С. 184–188.
9. Цяпа А. Г. Автобіографія як проекція творця та національної літературно-культурної традиції (Улас Самчук, Еліас Канетті) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.01.05 "Порівняльне літературознавство" / А. Г. Цяпа. – Тернопіль, 2006. – 20 с.

10. Цяпа А. Термінологічна парадигма автобіографічного жанру / А. Цяпа // Вісник Житомирського державного університету ім. І. Франка. – 2006. – Вип. 26. – С. 129–132.
11. Колошук Н. Г. Табірна проза в парадигмі постмодерну : [монографія] / Н. Г. Колошук. – Луцьк : РВВ "Вежа" Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2006. – 500 с.
12. Колошук Н. Нефікційна література (документалістика) як маргінальне явище мультикультурного процесу сучасності : українська ситуація / Н. Колошук // Питання літературознавства : [науковий збірник]. – Чернівці : Рута, 2009. – Вип. 78. – С. 215–223.
13. Сучкова Л. Термінологічні визначення мемуаристики в польському та українському літературознавстві / Л. Сучкова // Терміносистеми сучасного літературознавства : досвід розробки і проблеми : [науковий семінар] / [за ред. Р. Гром'яка]. – Тернопіль : РВВ ТНПУ імені Володимира Гнатюка, 2006. – С. 206–215.
14. Чишко В. С. Біографічна традиція та наукова біографія в історії та сучасності України / В. С. Чишко. – К. : БМТ, 1996. – 239 с.
15. Черкашина Т. Ю. Система документальної літератури : внутрішня організація / Т. Ю. Черкашина // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2011. – № 19 (230). – С. 37–45.
16. Бовсунівська Т. В. Основи теорії літературних жанрів : [монографія] / Т. В. Бовсунівська. – К. : ВПЦ "Київський ун-т", 2008. – 519 с.
17. Шевців Г. М. "Поезія і правда" : автобіографічний дискурс Гете в контексті європейської традиції та новаторства : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.06 / Галина Михайлівна Шевців. – Дрогобич, 2012. – 220 арк.
18. Маслюченко Г. О. Художні мемуари та автобіографічна повість в українській літературі 90-х років XX століття : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.01.01 "Українська література" / Г. О. Маслюченко. – Дніпропетровськ, 2004. – 20 с.
19. Касян Л. "Книга життя" Ірини Жиленко : "Homo feriens" в автобіографічно-мемуарному дискурсі / Л. Касян // Слово і час. – 2012. – № 6. – С. 41–49.
20. Сіверська С. Ф. Наративні особливості автобіографічної прози кінця XX – початку XXI століття : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.01.06 "Теорія літератури" / С. Ф. Сіверська. – Тернопіль, 2011. – 20 с.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Galych O. A. Ukrainska pysmennytska memuarystyka : pryroda, evoliutsiia [The Ukrainian Writer's Memoirs Literature : Nature, Evolution, Poetics] : [monografiia] / O. A. Galych. – K. : KDPI im. O. M. Gorky, 1991. – 217 s.
2. Galych O. A. Ukrainska dokumentalistyka na zlami tysiacholit : spetsyfika, geneza, perspektyvy [The Ukrainian Documentary Literature on the Boundaries of Centuries : Specificity, Genesis, Perspectives] : [monografiia] / O. A. Galych. – Lugansk : Znannia, 2001. – 246 s.
3. Gazha T. P. Ukrainska literaturna memuarystyka drugoi polovyny XX stolittia : stanovlennia obiektnogo i subiektnogo tyv [The Ukrainian Literary Memoirs of the Second Half of the XX Century : the Formation of Objective and Subjective Types] : dys. ... kand. filol. nauk : 10.01.01 / Tetiana Pavlivna Gazha. – Kharkiv, 2005. – 220 s.
4. Sknarina O. Yu. Osobystisne i dokumentalne v memuaranii i biografichnii prozi (na materialy ukrainskoi literatury kintsia XX st.) [Personal and Documentary in Memoirs and Biographical Prose (on the Materials of the Ukrainian Literature on the End of XX Century)] : dys. ... kand. filol. nauk : 10.01.06 / Olena Yuriivna Sknarina. – Lugansk, 2006. – 212 ark.
5. Zavarzina E. V. "Shchodennyk" (1911–1925) Volodymyra Vynnychenka : avtorska svidomist ta literaturnyi kontekst [Volodymyr Vinnichenko's "Diary" (1911–1925). Author's Consciousness and Literary Context] : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. filol. nauk : spets. 10.01.01 "Ukrainska literatura" / E. V. Zavarzina. – Kharkiv, 2008. – 19 s.
6. Tanchyn K. Ya. Shchodennyk yak forma samovyrazhennia pysmennyka [Diary as a Form of Writer's Self-Expression] : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. filol. nauk : spets. 10.01.06 "Teoriia literatury" / K. Ya. Tanchyn. – Ternopil, 2005. – 20 s.
7. Fedun M. R. Vitchyzniana memuarystyka v Zakhidnii Ukraini pershoi polovyny XX stolittia : istorychni tendentsii, zhanrova spetsyfika, poetyka [Native Memoirs Literature in the Western Ukraine of the First Half of the XX Century : Historical Tendencies, Genre Peculiarity, Poetics] : [monografiia] / M. R. Fedun. – Ivano-Frankivsk : Prykarpatskyi natsionalnyi universytet imeni V. Stefanyka, 2010. – 452 s.
8. Mazhara N. S. Inerpretatsiia memuariv : zhanr chy metazhanr [Interpretation of Memoirs : Genre or Metagenre] / N. S. Mazhara // Visnyk Luganskogo natsionalnogo universytetu imeni Tarasa Shevchenka. – 2010. – № 4 (191). – S. 184–188.
9. Tsyapa A. G. Avtobiografiia yak proektsiia tvortsia ta natsionalnoi literaturno-kulturnoi tradytsii (Ulas Samchuk, Elias Canetti) [Autobiography as a Projection of the Creator and the National Literal-Cultural Tradition (Ulas Samchuk, Elias Canetti)] : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. filol. nauk : spets. 10.01.05 "Porivnialne literaturoznavstvo" / A. G. Tsyapa. – Ternopil, 2006. – 20 s.
10. Tsyapa A. Terminologichna paradygma avtobiografichnogo zhanru [Terminological Paradigm of Autobiographical Genre] / A. Tsyapa // Visnyk Zhytomyrskogo derzhavnogo universytetu im. I. Franka. – 2006. – Vyp. 26. – S. 129–132.
11. Koloshuk N. H. Tabirna proza v paradygmi postmodernu [Camp Prose in the Paradigm of the Postmodern] : [monografiia] / N. H. Koloshuk. – Luts'k : RVV "Vezha" Volyn. derzh. un-tu im. Lesi Ukrainki, 2006. – 500 s.
12. Koloshuk N. Nefiktsiina literatura (dokumentalistyka) yak marginalne yavyshe multykulturnogo protsesu suchasnosti : ukrainska sytuatsiia [Non-Fictional Literature (Documentary Literature) as Marginal Phenomenon of the Multicultural Process of Modernity : Ukrainian Situation] / N. Koloshuk // Pytannya literaturoznavstva [Literary Studies Questions] : [naukovyi zbirnyk]. – Chernivtsi : Ruta, 2009. – Vyp. 78. – S. 215–223.

13. Suchkova L. Terminologichni vyznachennia memuarystyky v polskomu ta ukrainskomu literaturoznavstvi [Terminological Determinations of Memoirs Literature in the Polish and Ukrainian Study of Literature] / L. Suchkova // Terminosystemy suchasnogo literaturoznavstva : dosvid rozrobky i problem [Term Systems of the Modern Literary Studies : the Experience of Elaboration and Issues] : [naukovyi seminar] / [za red. R. Gromiaka]. – Ternopil : RVV TNPU imeni Volodymyra Gnatiuka, 2006. – S. 206–215.
14. Chyshko V. S. Biografichna tradytsiia ta naukova biografiia v istorii ta suchasnosti Ukrainy [Biographical Tradition and Scientific Biography in the History and Modernity of Ukraine] / V. S. Chyshko. – K. : BMT, 1996. – 239 s.
15. Cherkashyna T. Yu. Systema dokumentalnoi literatury : vnutrishnia organizatsiia [The System of the Non-Fictional Literature : the Interior Organization] / T. Yu. Cherkashyna // Visnyk Luganskogo natsionalnogo universytetu imeni Tarasa Shevchenka [Lugansk Taras Shevchenko National University]. – 2011. – № 19 (230). – S. 37–45.
16. Bovsunivska T. V. Osnovy teorii literaturnykh zhanriv [Principles of Theory of Literary Genres] : [monografiia] / T. V. Bovsunivska. – K. : VPTS "Kyivskyi un-t", 2008. – 519 s.
17. Shevtsiv G. M. "Poeziia i pravda" : avtobiografichni dyskursy Gete v konteksti yevropeiskoi tradytsii ta novatorstva ["Poetry and Truth" : the Autobiographical Discourse by Goethe in the Context of the European Tradition and Innovation] : dys. ... kand. filol. nauk : 10.01.06 / G. M. Shevtsiv. – Drohobych, 2012. – 220 ark.
18. Masliuchenko G. O. Khudozhni memuary ta avtobiografichna povist v ukrainskii literaturi 90-kh rokiv XX stolittia [The Literary Memoirs and aAutobiographical Novel in the Ukrainian Literature of the 1990 Years of the 20th Century] : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. filol. nauk : spets. 10.01.01 "Ukrainska literatura" / G. O. Masliuchenko. – Dnipropetrovsk, 2004. – 20 s.
19. Kasian L. "Knyga zhyttia" Iryny Zhylenko : "Homo feriens" v avtobiografichnomu dyskursi ["Book of Life" by Irina Zhylenko : "Homo feriens" in the Autobiographical-Memoir Discourse] / L. Kasian // Slovo i chas [Word and Time]. – 2012. – № 6. – S. 41–49.
20. Siverska S. F. Naratyvni osoblyvosti avtobiografichnoi prozy kintsia XX – pochatku XXI stolittia [Narrative Features of Autobiographical Prose of the End of the XXth – the Beginning of the XXI Century] : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. filol. nauk : spets. 10.01.06 "Teoriia literatury" / S. F. Siverska. – Ternopil, 2011. – 20 s.

Матеріал надійшов до редакції 10.12. 2013 р.

Черкашина Т. Ю. Мемуарная, автобиографическая, мемуарно-автобиографическая проза: терминологический аспект.

Статья посвящена рассмотрению терминологического аппарата мемуарной, автобиографической, мемуарно-автобиографической прозы. Анализируются наиболее употребительные в отечественной литературоведческой науке термины, которые используются для жанрово-видового обозначения произведений этих подвидов документального письма, как например: "мемуары", "мемуаристика", "автобиография", "автобиографистика", "воспоминания", "саможизнеописание", "мемуарно-автобиографическая проза" и другие. Предлагаются более точные термины для избежания возможной терминологической путаницы.

Ключевые слова: мемуары, автобиография, автобиографические мемуары, мемуарная автобиография, автобиографика, метажанр.

Cherkashyna T. Yu. Memoirs, Autobiographical and Memoirs-Autobiographical Prose: the Terminological Aspect.

The article is devoted to the study of the Ukrainian terminological system of memoirs, autobiographical and memoirs-autobiographical prose. The Ukrainian self-writing terminology is unstable. The Ukrainian scholars don't have the united strategy towards what autobiography is. So we have a widespread opinion that the terms "autobiography", "memoirs", "literary memoirs", "reminiscences", "autobiographical novel", "biography", "memoir-autobiographical prose" and others are identical, but, in our opinion, it is not correct. Another problem in the Ukrainian literary study is that some Ukrainian scholars don't see the difference between autobiography as a genre and a kind of self-writing.

This situation brings to confusion in the literary terminology. The author of the article proposes to use the term "autobiography" as the designation of a genre and the term "autobiographical literature" as the designation of a kind of self-writing. The Ukrainian modern scholars also use the term "metagenre" as the designation of the literary works aggregation which has united by the same themes of the narrative. In this meaning the term "autobiography" unites autobiography, autobiographical poetry, autobiographical novel, autobiographical story, autobiographical play and other autobiographical genres in one notion. Another meaning of the term "metagenre" is "the text which synthesizes autobiography, memoirs, diary, letters and other genres in its structure". As the last meaning of this term, Ukrainian scholars use also the term "memoirs-autobiographical work". The author of the article proposes the terms "autobiographical memoirs" and "memoirs autobiography" for establishing these different kinds of self-writing.

Key words: memoirs, autobiography, autobiographical memoirs, memoirs autobiography, autobiographies, metagenre.